

Canlyniadau Adroddiad Comisiynydd y Gymraeg

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywio'r Gymraeg
Dyddiad y cyfarfod	9 Tachwedd, 2021
Aelod Arweiniol / Swyddog	Nicola Stubbins / Cynghorydd Huw Hilditch Roberts
Awdur yr Adroddiad	Manon Celyn Roberts, Swyddog Iaith Gymraeg

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn ym ymwneud â chanlyniadau Adroddiad Monitro Comisiynydd y Gymraeg.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

I roi'r wybodaeth ddiweddaraf am wiriadau cydymffurfio a wneir gan Gomisiynydd y Gymraeg.

3. Beth yw'r Argymhellion?

I nodi'r canfyddiadau a chymeradwyo'r Cynllun Gweithredu.

4. Manylion yr Adroddiad

Bob blwyddyn, mae Comisiynydd y Gymraeg yn cynnal gwiriadau ymhlith sefydliadau sy'n gweithredu'r Safonau iaith statudol, er mwyn sicrhau bod y sefydliadau hynny'n cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth. Mae tîm y Comisiynydd hefyd yn trefnu cyfarfodydd blynyddol i drafod y canfyddiadau.

Esboniodd Dylan Jones, ar ran y Comisiynydd, ffordd newydd y Comisiynydd o weithio eleni o edrych ar gydymffurfiad sefydliadau â'r safonau perthnasol. Recriwtio yw eu blaenoriaeth eleni.

Y CANFYDDIADAU

1. CYFLENWI GWASANAETH

Gohebiaeth

Yn ystod Mai a Mehefin 2021 cafodd DJ brofiad negyddol wrth ohebu â'r Cyngor drwy dderbyn ymatebion uniaith Saesneg i ohebiaeth a anfonwyd drwy ffurflen ar-lein y Cyngor. Esboniodd MC beth oedd y broses pan fydd y Cyngor yn derbyn gohebiaeth fel hyn ac eglurodd ei bod wedi trafod gyda rheolwyr yr adrannau perthnasol. Mae'n ymddangos mai camgymeriadau swyddogion unigol oedd ar fai ar bob achlysur. Mae'r Rheolwyr wedi anfon neges i bob aelod o'u staff ac mae neges wedi'i anfon i'r Uwch Dim Rheoli ar gyfer ei raeadru.

Galwadau ffôn drwy system wedi'i hawtomeiddio

Yn ystod arolygon 2021-22, nodwyd nad oedd darnau o'r neges awtomatig wrth ffonio prif rif y Cyngor yn gwbl eglur. Nodwyd nad oedd y geiriau "a ddarperir" yn cael eu ynganu yn gywir a bod y geiriau "yn ôl a" yn hytrach nag "yn unol â".

Corff yn llunio ac yn cyhoeddi dogfennau a ffurflenni

Yn ystod arolygon 2021-22 darganfuwyd nad oedd pob dogfen a ffurflen yn cynnwys datganiad ar y fersiynau Saesneg eu bod hefyd ar gael yn y Gymraeg. Roedd 1 enghraifft o ddogfen nad oedd yn cydymffurfio â safon 49 sef: Canllaw Gwybodaeth Ysgolion Sir Ddinbych 2021-22.

Roedd 2 enghraifft o ffurflen nad oedd yn cydymffurfio â safon 50A sef: Ffurflen pryder / cwyn Cyngor Sir Ddinbych. Nododd MC y byddai'n gwirio'r wefan am unrhyw ddiffygion eraill.

Derbyn ymwelwyr i adeiladau'r sefydliad

Yn ystod arolygon 2019-2020 gwnaed 2 ymweliad â derbynfa swyddfeydd y Cyngor yng Nghaledfryn, Dinbych. Ni dderbyniwyd gwasanaeth Cymraeg yn ystod unrhyw ymweliad.

Nododd MC bod un aelod o staff wedi gadael a felly roedd bwriad i benodi siaradwr Cymraeg cyn y pandemig. Mae'r bwriad yn parhau i fodoli ac felly bydd derbynnydd sy'n gallu siarad Cymraeg yn cael ei benodi unwaith y bydd y dderbynfa yng Nghaledfryn ar agor i'r cyhoedd unwaith eto,

Nodwyd bod 7/9 o staff yn siarad Cymraeg ac ar system rota i fod ar dderbynfa Neuadd y Sir yn Rhuthun.

Cyrsiau

Gofynnodd DJ am wersi nofio Cymraeg ac a oeddent yn dal i gael eu cynnig. Nododd MC fod y cyrsiau nofio yn dal i gael eu cynnig yn y Gymraeg ond roedd angen i ddigon o blant fod wedi cofrestru ar y cwrs i allu bwrw ymlaen â'r gwersi, ac nid oedd pobl yn barod i aros iddynt lenwi, felly dewiswyd gwersi Saesneg.

2 LLUNIO POLISI

Ystyried effaith penderfyniadau polisi ar y Gymraeg

Nodwyd bod tystiolaeth hunanasesiad y Cyngor wrth ystyried effaith penderfyniadau polisi ar y Gymraeg yn gadarnhaol. Trafodwyd y posibilrwydd i ymchwilio i hyn yn bellach gyda'r bwriad o greu enghraifft o arfer effeithiol ar gyfer yr adran benodol hwnnw ar wefan newydd y Comisiynydd.

3 Hybu'r Gymraeg

Asesu cyflawniad strategaeth hybu'r Gymraeg

Nododd MC bod gwaith ar y gweill i ddiwygio'r strategaeth ar gyfer lansiad yn Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd yn Ninbych yn 2022. Nododd hefyd y rhwystredigaeth sydd na fydd canlyniadau'r cyfrifiad o ran y Gymraeg ar gael ac felly anodd iawn i'w gweld os yw'r targed a osodwyd 5 mlynedd yn ôl wedi'i gyrraedd. Mae hyn hefyd yn cael effaith ar bennu targed ar gyfer y strategaeth nesaf yn ogystal a gwybod lle mae angen targedu adnoddau. Trafodwyd y gallu i ddiwygio'r strategaeth unwaith bod canlyniadau'r cyfrifiad wedi'u cyhoeddi. Soniodd MC am y posibilrwydd o gynllunio strategaeth 10 mlynedd gyda thargedau fwy uchelgeisiol hir dymor. Nododd DJ yr angen i sicrhau cydymffurfiaeth â'r safonau perthnasol a'r angen i asesu i ba raddau y

maent wedi dilyn y strategaeth ac wedi cyrraedd y targeda a osodwyd ganddi a hynny 5 mlynedd ar ôl ei chyhoeddi.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r penderfyniad yn cyfrannu at ddatblygiad yr Iaith a diwylliant Cymraeg, sy'n sail i Gynllun Corfforaethol y Cyngor

6. Beth fydd y gost a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes unrhyw gostau yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Er nad oes angen Asesiad o Effaith Llesiant ffurfiol ar gyfer yr adroddiad hwn, mae'n werth nodi rhai o'r buddion allweddol mewn perthynas â Deddf Llesiant a Chenhedlaeth y Dyfodol (Cymru) 2015 a Safonau Iaith Gymraeg.

Un o gydrannau allweddol Deddf Llesiant a chenedlaethau'r dyfodol (Cymru) 2015 yw: "Cymru o ddiwylliant bywiog ac Iaith Gymraeg ffyniannus: Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn amddiffyn diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gymryd rhan yn y celfyddydau, a chwaraeon a hamdden".

Mae gan y Cyngor rôl hefyd, trwy ei Safonau Iaith Gymraeg, i hyrwyddo cyfleoedd i gymunedau lleol gymryd rhan mewn gweithgareddau Iaith Gymraeg.

8. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Y brif risg yw i enw da'r awdurdod, gan ein bod eisoes wedi ymrwymo yn ein Strategaeth Iaith Gymraeg a thrwy Safonau'r Gymraeg i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle ac o fewn cymunedau.

Canlyniadau Adroddiad Comisiynydd y Gymraeg

9. Cynllun Gweithredu

Cam Gweithredu	Pwy sy'n gyfrifol?	Erbyn pryd?
Gadael i'r adrannau perthnasol wybod am y materion sydd wedi'u codi gan y Comisiynydd.	Manon Celyn	Tachwedd 2021
Anfon arfer effeithiol o ddylunio Polisi at y Comisiynydd fel y gallant ei gynnwys ar eu gwefan newydd fel arfer effeithiol.	Manon Celyn	Rhagfyr 2021
Gwaith Cyfathrebu mewnol i atgoffa staff o'u dyletswydd i gydymffurfio â Safonau Iaith Gymraeg ynghylch ateb y ffôn, ymateb i ohebiaeth a threfnu cyfarfodydd.	Manon Celyn	Tachwedd 2021- Mawrth 2022
Cynnal ymchwil fewnol blynyddol i wirio cydymffurfiad y sefydliad â'r Safonau.	Manon Celyn	Ebrill 2022